

tetben megmételvezett mai társadalmi életünk és nemzeti művelődésünk, ha leányainkat csupa olyan derék művelt, lelkes nők nevelnék, mint De Gerando Antonina és Geőcze Sarolta.

Szolnok.

BALOGH PÉTER.

VEGYESEK.

— «Tanítsatok!» (Máté 28. 19.) címmel kath. hitszónoklati és hitoktatási folyóirat indult meg a f. év elején Egerben. Szerkesztője Végh Kálmán egri főszékesegyházi hitszónok, tanítóképző hittan-, pädagogia-, módszertan- és földrajz tanár; főmunkatársai: Bognár Ádám és Gergely József székesfővárosi hitoktatók. A négy íves havi füzetekben megjelenő folyóirat ára egész évre 4 frt 50 kr., (negyedévenként is lehet előfizetni), egyes füzet 40 kr. Célja az igehirdetés mindkét ágát: a templomi és iskolai «tanítást» elméleti alapon, egymással párhuzamban tárgyalni. Egyrészt tehát a hitszónoklat szakközlőnye kíván lenni s e téren főleg az a törekvése, hogy minden pap maga készítse beszédét, mert csak a szónok agyában érlelt gondolatnak lehet tanító ereje, másrészt pedig a hitoktatás ügyét akarja felkarolni s e téren a tíz évig fennállt «Katholikus Hitoktatás» helyébe lép. A hozzánk beküldött három első füzet a szerkesztés lelkességéről tanuskodik s a folyóiratnak őszintén kívánunk terjedést és erősödést.

— A hitoktatás reformjának napirenden levő kérdésével foglalkozik a «Tanítsatok!» cz. kath. hitszónoklati és hitoktatási folyóirat is. (1. fent). eddig megjelent minden számában. *Buday Gerő* áll. főgymn. hittanár (jan. füzet) a középiskolai hitoktatás állapotát nyíltan olyan-nak vallja, mely gyökeres és mentül sürgősebbb reformot kíván. A bajokat főleg a következőkben látja: 1. A hittanra nézve nincs egységes tanterv (és hozzávaló utasítás); 2. a hittanár fizetése csekély, nevezetesen a tisztán állami iskolákban, s szerfölött különböző is; 3. a vallástannak igen mellékes szerepe van az iskolában, részint bizonyos felkapott nézetek miatt, részint bizonyos tényezők indolentiája következtében. Concret javaslatok: 1. az egész országban egységes hittani tantervet kell behozni s megfelelő utasításokat kidolgoztatni; 2. az ország középiskolaiban alkalmazott hittanárokat egyenlő fizetésben kell részesíteni és 3. a világi tanárokkal egyenjogusítani. Legjobban sikerült a ciklikírónak az egységes tanterv hiányából eredt bajok feltüntetése s legtalálóbbr erre vonatkozó indítványa. Részletes kimutatásokkal bizonyítja, hogy a hány állami és kir. kath. középiskola van, jóformán annyi tanterv szerint tanítják a hittant s megeshetik, hogy valamely tanuló, ki intézetet változtat, az

egyik vallástani disciplinát egyszer sem hallja, a másikat ellenben kétszer, esetleg háromszor is tanulja középiskolai pályája alatt. A kezdeményezést különben a püspöki kartól várja. Másik két indítványát azonban korántsem tárgyalja azzal az apparatussal, melyet e bonyodalmas kérdések nehézségei megkívánnak. Egyáltalán nem lehet belátni, hogy a hittanárok fizetésemelésével és a világi tanárokkal való egyenjogúsításával, még az egységes tanterv segítségével is, mindjárt megjavúl a vallásoktatás és elfoglalja megillető helyét a középiskola tanulmányi rendjében, illetőleg az ifjúság nevelésében. Mi kívánatosnak tartjuk a hittanárok anyagi és erkölcsi javadalmazásának rendezését is, de pädagogiai eredményt inkább attól a pädagogiai készülettől várunk, melyet e rendezés föltétele gyanánt méltán megkívánhat az állam s a melynek meglétéről a maga illetékes közege útján, rendes pädagogiai tanári vizsgálaton, szerezhethet az állam meggyőződést. Az iránt is homályban hágy a cikkíró, mely hittanárok számára követeli az egyenjogúsítást. — Behatóbban foglalkozik *A hazai hitoktatás bajai és azoknak orvoslása* kérdésével Gerely József, fővárosi hitoktató, ki a tantervet revideáló püspöki bizottságnak is tagja. «A magyar kath. közönség vallásos szelleme és öntudata — úgymond — átlag azért oly álmos, csekély és hideg, az összetartozás érzete azért oly lanyha, szükségletei azért oly szerények, mert gyermekkoruk vallási benyomásai színtelenek, lelkük vallásos nevelésben szegény, hittani ismereteik szűkkörűek, felületesek.» Ez állítás nem egészen szabatos, mert hiszen a vallási közömbösségnek többféle okai vannak s maguk a gyermekkori benyomások, ha még oly élénkek is, nem adnak elég támaszt a skepsis időszakának elérkeztekor. Nem kizárólag a gyermekkori nevelésen múlik az, hanem a felnőttek nevelésén is; nemcsak a hittanárokon és szülőkön, hanem a papokon, az irodalmon, a társadalmi és szellemi élet vezetőin is. Mindenesetre az is egyik forrása a bajnak, melyre a cikkíró rámutat s méltányoljuk bátor őszinteségét. «Ha jó katolikusokat akarunk — mondja — neveljünk magunknak.» Helyes tétel, bár ismét egyoldalúságba téved, midőn ezt a nevelést csak az iskolára, illetőleg a hittani órára korlátozza. Annyi az igaz itt is, hogy a vallásos nevelésnek a vallásoktatás igen fontos tényezője, mely azért kiváló pädagogiai feladatot képez. A hitoktatás reformját és újabb szervezését elodázhatatlan teendőnek mondja. «A hitoktatásban mutatkozó bajok és hiányok forrásait a még mindig siralmas iskolaviszonyokban, a helytelen rendszerben (pontosabban: módszerben) és hibás tankönyvekben» keresi. Az elsőre nézve a szűk helyviszonyok, segédeszközök hiányossága stb. nem annyira általános baj, mint a hitoktatónak várakozó helyzete; örökösen átmeneti állapotban vagy nem adja magát egész lélekkel hivatásának, vagy mire belejönne, akkor más állásra szólítva, nem érvényesítheti szerzett tudását. Idejárul a fővá-

rosban a nagy óraszám (24), a több iskolában tanítás, vidéken az osztatlan és zsúfolt iskola stb. A módszerre nézve találó képeket ad — részben Jocham dr. után — a kényelmes katecheták megrögzött eljárásának főbb alakjairól. Ilyen a gépiesen feladott kérdésekre való gépies darálás, mely az iskolalátogatásokra és vizsgákra van számítva s látszatra pompásan megy, de mihelyt beleakad a gyermek a mondatba, vége az egész tudománynak, míg a hitoktató ismét nem intonál. E mód csak az emlékezetet foglalkoztatja, tudást nem eredményez, gyötrő a hitoktatóra is, a tanulókra is és alkalmas arra, hogy meggyűlöltesse a hittant. A gyermek retteg az ily inquisitíós órától, s minél jobb a tanítás módszere a többi órákban, annál mélyebben érzi a hitoktatás szellemtelenségét és terhes voltát, úgy, hogy maga az iskola, sőt a hittanítás nevel ellenségeket a vallásnak. Általánosabb ennél nálunk az a másik mód, hogy a hitoktató hamarosan elmagyarázza az illető bibliai vagy katekizmusi részt s aztán feladja leczkére (esetleg az alsó osztályokban, karban is elmondatja). Ezekkel szemben dr. Jocham után (*Anleitung zum Gebrauche der bibl. Gesch. München. 1883.*) megkísérlí az oktatás helyes módjának vázolását s eszményképét festi az olyan hitoktatónak, a ki nek órája már előre is örömet ígér a növendék lelkének és a vallásos épülés órája lesz ránézve. Bizonyos az, hogy a pædagogiának egyéb tárgyakra nézve kipróbált elvei a vallásoktatásra is alkalmazásukat várják. Ezt az alkalmazást készíti elő folyóiratunk előző füzetében egy paptanárnak cikke a tananyag kiszemelésével.* — *A középiskolai hitoktatás reformjáról* ír cikket Matuszka Mihály is Jászberényből, a ki főleg az egyháztörténet tanításának elégtelenségét fájlatja s azt kívánja, hogy az egyháztörténetet a gymnasiumok és reáliskolák IV. (ne a VII.) osztályban tanítsuk, főleg azokra való tekintettel, a kik hamarabb elhagyják a középiskolát, mint a legfelső osztályba kerülnének. Megvalljuk, abban semmi következetességet nem tudunk felfedezni, hogy ha egy tárgy tanításának elégtelenségén akarunk segíteni, a VIII. osztályból a IV.-be szorítsuk alá. Figyelemre méltó még a szerkesztő Végh Kálmánnak cikke is: *A bibliai történet vagy a káté képezze-e az elemi hitoktatás alapját?* mely egy ellenvéleménnyel polemizál és Gerely Józsefnek adva igazat, a bibliai történet alapul vétele mellett nyilatkozik.

— **Szüneti tanfolyam Genfben.** A külföldi francia nyelv-tanárok számára Genfben 1892 óta fennálló szüneti tanfolyam I. cyclusa az idén július 15-én nyílik meg és tart augusztus 30-ig. A tanfolyam vezetője: Bernard Bouvier, a genfi egyetemen a francia irodalomtörténet tanára.

* Mázy Engelbert: Katholikus hitoktatás. Magyar Pædagogia 1896. 305 s köv. l.

A többi vezető és előadó tanárok szintén jóformán ugyanazok, mint tavaly. (L. a tavalyi cursusról szóló cikkemet a Tanáregyesületi Közlöny 1895. nov. 10. számában.) Lényegesebb eltérés az idén abban lesz, hogy az «Exercices d'improvisations et de discussion» című gyakorlatoknál a tanfolyamban résztvevők nem tetszésök szerint fogják előadásuk tárgyát megválasztani, hanem a következő színművekből: Corneille, *Le Cid*; Racine, *Andromaque*; Molière, *Le Misanthrope*; Voltaire: *Zaïre*; Victor Hugo, *Hernani*; Émile Augier, *Le gendre de M. Poirier*.

A tanfolyamban résztvehetnek: nyilvános intézetekben működő tanférfiak és nők; továbbá egyetemet végzettek vagy egyetemi rendes hallgatók. A jelentkező tartozik ezt a felvételnél igazolni. — A tandíj 30 frank. Szállást, étkező helyet, esetleg pension-t ajánl a «Bureau officiel des renseignements» (5, quai du Mont-Blanc); a tanfolyam vezetője Bouvier tanár s az egyetem titkára, ki kívánatra el is küldi a genfi pensionok névsorát, mely egyúttal az árakat is közli.

Tájékoztatásul még megjegyzem, hogy Genf körülbelül olyan drága város mint Budapest. A költség nagysága természetesen igen eltérő: függ a támasztott igényektől.

K. M—a.

— A jeni szüneti tanfolyamokat, melyeknek múlt évi cursusáról e lapok két munkatársa is közölt érdekes tudósításokat, az idén is megtartják augusztus hó 3-adika és 22-ike között. Ezúttal is három ágra oszlik az előadások anyaga: a) Természettudományok: Astronomia, Botanika, Physika, Zoologia; b) Hygiena, Physiologia, Psychologia, Philosophia és Pædagogia; c) Nyelvi cursusok nem németek számára; Irodalom és Történelem. Az e lapok olvasóit legközelebb érdeklő előadások közül kiemeljük dr. Gärtner előadásait az *iskolai hygiena* köréből, dr. Rein előadásait a *didaktikából* és dr. Beyer előadásait a *kézi ügyesség elméletéről*. Az utóbbi előadássorozat az ezidei programnak értékes gazdagodása a tavalyihoz képest, és előadója jó neve kezkesedik az előadások becses tartalmáról. Magyarországiak, kik a tanfolyamokban részt akarnak venni, jól teszik, ha dr. Kármán Mór tanárhoz (Budapest, kerepesi-út 49.) fordulnak közelebbi felvilágosításért.

— «Tanítók (tanítónők) jogai és kötelességei» cz. munkájára kibocsátott gyűjtő-ívek beküldését sürgeti meg dr. Szabó Mihály, Kolozs megye kir. s.-tanfelügyelője, Kolozsvárt. Tudatja egyszersmind, hogy az említett munka 2-ik kiadása 22 fejezetben a fennálló törvények és rendeletek stb. alapján magában foglalja mindazon tudnivalókat, mik a tanítói állásánál és személyénél fogva illetik. Az új kiadás a törvényeket nemcsak címek szerint feldolgozva, de egész szövegekben is közli s kibővített az 1893. év óta megjelent újabb rendeletekkel, egy határ-

időjegyzékkel s ezenkívül a tanítók és iskolaszékek hivatalos ügykezelésére vonatkozó útbaigazítással stb. (V. ö. Magyar Pæd. f. évfolyam 376. l.)

— **Iskolai adatok Izrael népének múltjából** czímen írt *Pollak Kaim* székesfővárosi tanító egy kis füzetet, mely számos pædagogiai érdekű adatot állít össze a zsidó nép bibliai és talmudi irodalmából. A füzetből kiirjuk itt azt a néhány szép sort, melyekben Abba Areka, a Talmud egy híres tudósa, ezeket mondja Rabbi Sámuel b. Silothhoz, a Talmud első elemi néptanítójához: «A ki a tanításban részt vesz, annak örülj; a ki pedig nem, azt ne büntesd, és nem is szabad az illetőt előadásodból kizárnod, hanem üljön társa mellett, valami csak ráragad».

— **Egyforintos Petőfi-kiadás-t** bocsátott most közre az «Athenæum». A tetszetős piros vászonkötésű könyv négy részre osztva tartalmazza Petőfi költeményeit: I. Hazafias költemények, ezek közt találhatók azok a kisebb elbeszélő költemények is, melyek nyilvánvaló politikai czélzattal irattak; II. Szerelmi költemények, a melyek «Első fellobbanások» (1842—1844.); «Csapó Etelke» (1844—1845.); «Buborékok» (1845.); «Mednyánszky Berta»; «Felhők»; «Szendrey Julia»; «Petőfi Sándorné» (1848—49.); végül «Bordalok» czimek alatt vannak csoportosítva; III. a nagyobb elbeszélő költemények és végül a IV. részben a leíró költemények és a népdalok találhatók fel. Mindegyik részhez rövid irodalmi tanulmányt írt Havas Adolf tanár, ki nagy szakismerettel az eredeti kéziratok és kiadások alapján szerkesztette a kiadást.

— «**A házi nevelésről. Négy szabad-lyceumi előadás.**» Dr. Waldapfel Jánosnak, a magyar pædagogiai irodalom e jeles művelőjének folyóiratunkban ily cím alatt közölt tanulmánya most különnyomatban is megjelent. Az 54 lapra terjedő füzet ára 30 kr. Kapható a szerzőnél, VII. Aréna-út 58.

— **Die Pädagogik Bacons.** Langensalza 1896. Ugyancsak Waldapfel Jánosnak egyik tanulmánya, mely eredetileg a «Zeitschrift für Philosophie und Pädagogik» cz. folyóiratban látott napvilágot, szintén különnyomatban jelent meg, a fenti cím alatt. A 24 oldalra terjedő füzet a szerzőnél kapható.